

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КРЕДИТТЕУ ЖӨНІНДЕ БАНКТЕРГЕ
ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ
2018 ЖЫЛҒЫ 2-ТОҚСАН

Зерттеу жөніндегі жалпы ақпарат

Кредиттеу жөніндегі пікіртерімді банктерге Ұлттық Банк кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстарға өзгерістерді бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банктің басшыларына жіберілді. Зерттеу барысында жекелеген банктердің өкілдерімен сауалнама және кейіннен сұхбат алу арқылы барлық банктерге пікіртерім жүргізіледі.

Көптеген сұрақтарға жауаптардың нұсқалары төменде келтірілгендердің біреуін таңдауды пайымдайды:

-1 = айтарлықтай азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = шамалы азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = шамалы ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) – өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) белгілеген респонденттер үлесі мен оның азайғанын (қатаңдағанын) белгілеген респонденттердің үлесі арасындағы айырманы есептеу арқылы қарапайым орташа ретінде жинақталды.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктердің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге жинақталады. Аталған индикатордың мәні егер банктер «айтарлықтай азайды/қатаңдады» жауабын таңдаса -100%-дан бастап, егер банктер «шамалы айтарлықтай ұлғайды/жеңілдеді» жауабын таңдаса 100%-ға дейін құбылуы мүмкін.

Аталған ТПӨ индикаторының оң мәні өлшемдердің өсу (жеңілдеу) қарқыны туралы, теріс мәні – төмендегені (қатаңдағаны) туралы куәландырады. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін ғана көрсетеді.

Сонымен қатар 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер жөніндегі сұрақтар қосылды (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім (мақұлданды/ бас тартылды) қабылданған өтінімдерді, және зерттеу жүргізу барсында қаралып жатқан өтінімдерді қамтиды.

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу¹

2018 жылғы 2-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

2018 жылғы 2-тоқсанда бәсекелестіктің әсерімен банктер корпоративтік кредиттеу талаптарын, атап айтқанда ШОБ үшін жұмсартуын жалғастырды (1-сурет). Бұл процесте корпоративтік кредиттеу нарығының үштен бір бөлігін құрайтын банктер көш бастады. Нәтижесінде, кредиттер бойынша мөлшерлемелер төмендеп, маржа тарылды (3,4-суреттер).

Талаптардың жұмсаруы сұраныстың өсуіне ықпал етті (2-сурет). Алдыңғы тоқсандармен салыстырғанда, сұраныс айналым қаражатын толықтыру сияқты қысқа мерзімді қарыздарға, сол сияқты негізгі қаражатты қаржыландыру сияқты ұзақ мерзімді қарыздарға өсті. Банктер шетел валютасындағы қарыздарға сұраныстың шамалы өсуін атап өтті.

Ірі қарыз алушылардан өтінімдер саны 20%-ға, ал ШОБ-тан 22%-ға ұлғайды. Бұл ретте ШОБ өтінімдерінің 59%-ы бес ірі банкке келіп түсті. Жүйе бойынша мақұлдау коэффициенті ірі бизнес үшін 65%, орта бизнес үшін – 95% және шағын бизнес үшін 85% болды (10-сурет).

Банктердің пікірінше, 2018 жылғы 3-тоқсанда сұраныс өсуін жалғастырады (2-сурет). Мөлшерлемелерді шамалы төмендетуді қоспағанда, банктер кредиттеу талаптарындағы өзгерістерді күтпейді (1, 4-суреттер).

Есепті кезеңде жекелеген банктер кредиттеу және мерзімділік сегменттері бөлігінде даму стратегияларын қайта қарады. Мәселен, орта банктер үшін негізгі бағыт әртараптандыру мақсатында портфельдегі ШОБ үлесін ұлғайту болып табылады. Жекелеген банктер ірі бизнесті кредиттеуді, сондай-ақ оларға портфельді икемді басқаруға мүмкіндік беретін қысқа мерзімді қарыздар беруді басым түрде қарайды.

Жеке тұлғаларды кредиттеу

Тұтынушылық кредиттеуде де талаптардың жұмсаруы байқалды. Кепілсіз тұтынушылық кредиттеу талаптарын шетелдік қатысуы бар банктер, ал кепілге тұтынушылық кредиттеу талаптарын шетелдік қатысуы жоқ банктер жұмсартты (5-сурет).

Корпоративтік сектордағы сияқты, бұл үрдіс те банктер арасындағы үдемелі бәсекелестікке негізделді. Атап айтқанда, қарызды өтеу мерзімі ұлғайтылды, пайыздық мөлшерлеменен байланысты емес комиссиялар төмендетілді, сондай-ақ қарыз сомасының лимиті ұлғайтылып, мөлшерлемелер төмендетілді (8, 9-суреттер). Бұл ретте банктер қарыз

¹ ҚР Ұлттық Банкі банктерге кредиттеу жөнінде 2-тоқсанға пікіртерімді 2018 жылғы шілдеде жүргізді. Талдау қорытындылары 30 екінші деңгейдегі банкті тоқсан сайын зерттеу нәтижесінде дайындалды.

сомасының лимитін ұлғайтудың жағымды кредиттік тарихы бар клиенттер (адал клиенттер) үшін бағдарланғанын атап өтті.

Маркетингтік акциялармен және жарнамалық кампаниялармен бірге талаптардың жұмсаруы сұраныстың өсуіне ықпал етті (6-сурет). Жекелеген банктер сондай-ақ өтінімді қарау рәсімдерін оңтайландыру және клиенттердің өтініш беруін ұлғайтуда клиенттермен коммуникацияларды жақсарту рөлін атап өтті. Бұл ретте, бөлшек өтінімдердің 95%-ы кепілсіз тұтынушылық кредиттеуді алуға ресімделді (10-сурет).

Келесі тоқсанда банктер кепілсіз кредиттеу талаптарының одан әрі жұмсаруын күтеді (5-сурет). Банктердің пікірінше, мөлшерлемелерді күтілетін төмендету аясында қарыздың осы түріне сұраныстың өсуі жалғасады (6, 9-суреттер). Сонымен бірге дереккөздерін кеңейту бөлігінде жақсартуға байланысты қарыз алушылардың жекелеген санаттары үшін скоринг бойынша талаптардың жұмсаруы күтіледі. Атап айтқанда, банктер әлеуетті қарыз алушының төлем жасау қабілеттілігі туралы қосымша мәліметтер алу және клиенттердің қамтылуын кеңейту үшін телекоммуникациялық және электрондық почталық сервистердің клиенттік деректерін пайдалануды жоспарлап отыр.

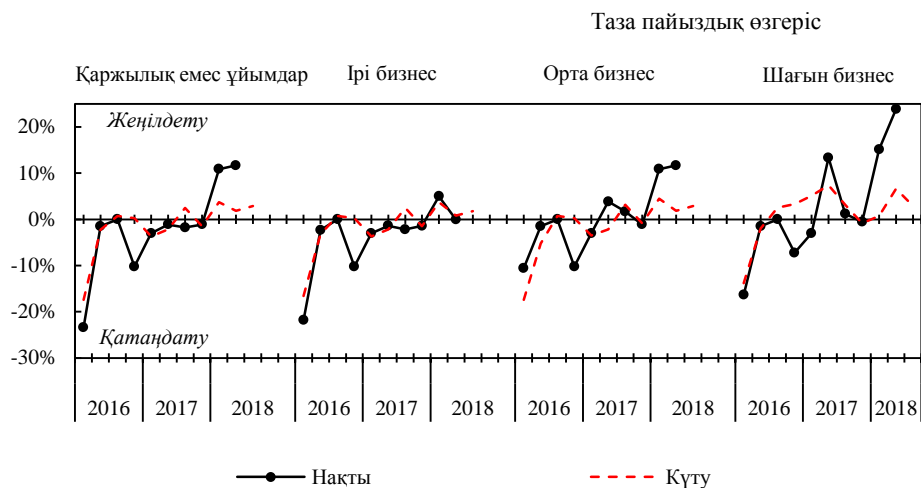
ҚДБ-ның автокредиттеу бағдарламасы бойынша қаражаттың игерілуіне байланысты 2018 жылғы 2-тоқсанда банктер осы бағыт бойынша меншікті өнімдерін ғана ұсынды, олар бойынша талаптар өзгеріссіз қалды (5-сурет). Меншікті өнімдер бойынша мөлшерлемелер ҚДБ бағдарламасы бойынша өнімдерге қарағанда жоғары болғандықтан, банктердің күтулеріне сәйкес автокредиттерге сұраныс құлдырады (6-сурет). 2018 жылғы 3-тоқсанда банктер автокредиттерге деген сұраныстың өсуін күтеді.

Стандартты клиенттерге арналған ипотекалық кредиттеу талаптары өзгерген жоқ, алайда жекелеген банктер клиенттердің жекелеген санаттары үшін қатаңдату жүргізді (5-сурет).

2018 жылғы 2-тоқсанда ипотекаға сұраныс өсті (6-сурет). Банктердің пікірінше, жылжымайтын мүлік нарығының даму перспективалары, атап айтқанда «7-20-25» тұрғын үй құрылысын қолдаудың мемлекеттік бағдарламасын күтілетін іске қосу клиенттер өтініштері ұлғаюының басты факторы болды. Бұл ретте, осы бағдарлама бойынша кредиттеу талаптарын жария ету осы талаптарға сәйкес келмейтін клиенттер тарапынан банктердің меншікті өнімдеріне сұраныстың ұлғаюына әкелді. Мәселен, 2018 жылғы 2-тоқсанда банктерге 29149 ипотекалық өтінім келіп түсті, олардың 52%-ы Астана қ. және Алматы қ. өтінімдері болды. Бұл қалаларда өтініштің орташа қарыз сомасы 14,5 млн тг болды, ал бүкіл Қазақстан бойынша осы көрсеткіш 10,5 млн тг. жуық болды.

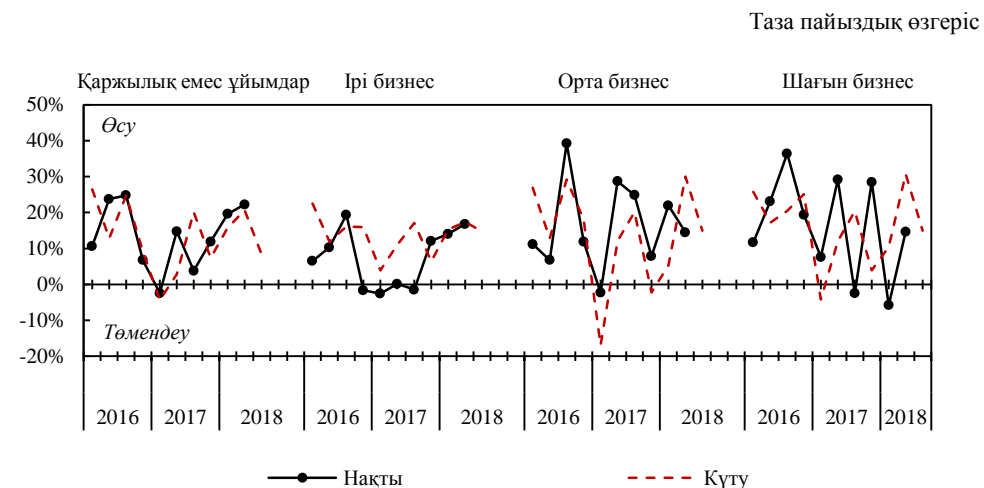
Келесі тоқсанда банктер «7-20-25» бағдарламасының іске қосылуына орай ипотекалық қарыздарға сұраныстың өсуінің жалғасуын күтеді (5, 6, 9-суреттер).

1-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

- (а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

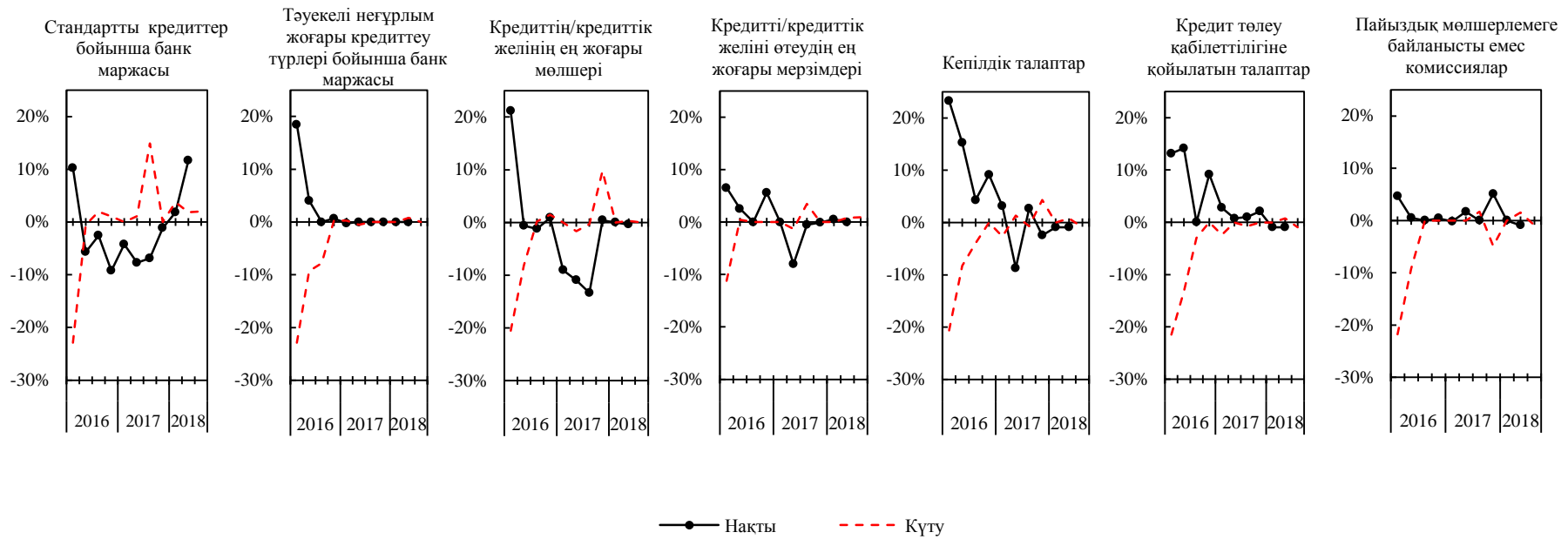
2-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

- (а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

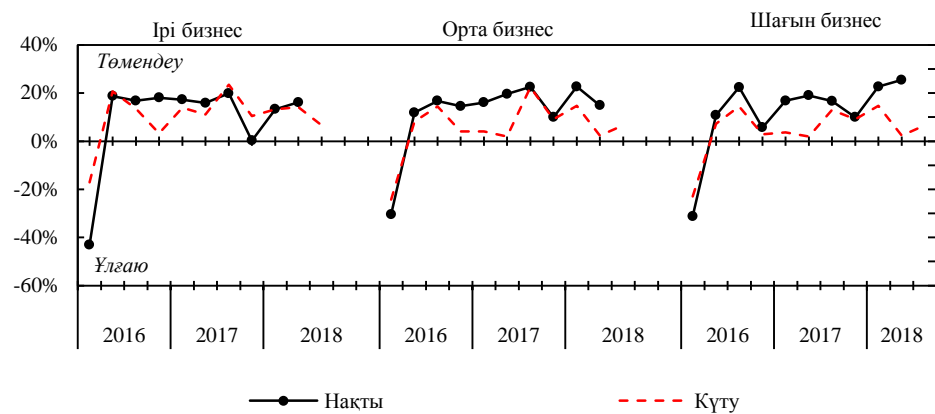

(а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

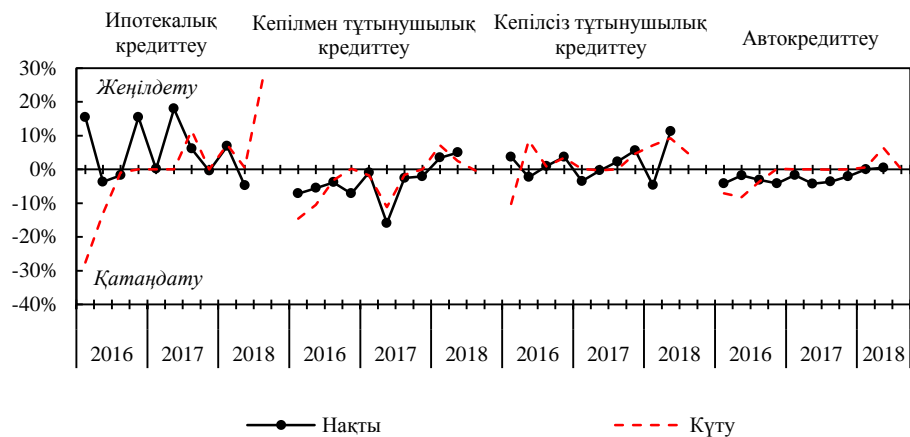
Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

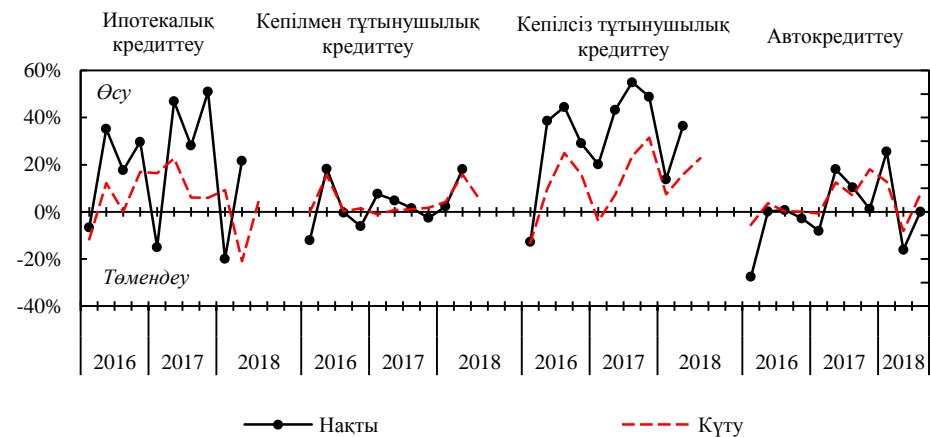
Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

6-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

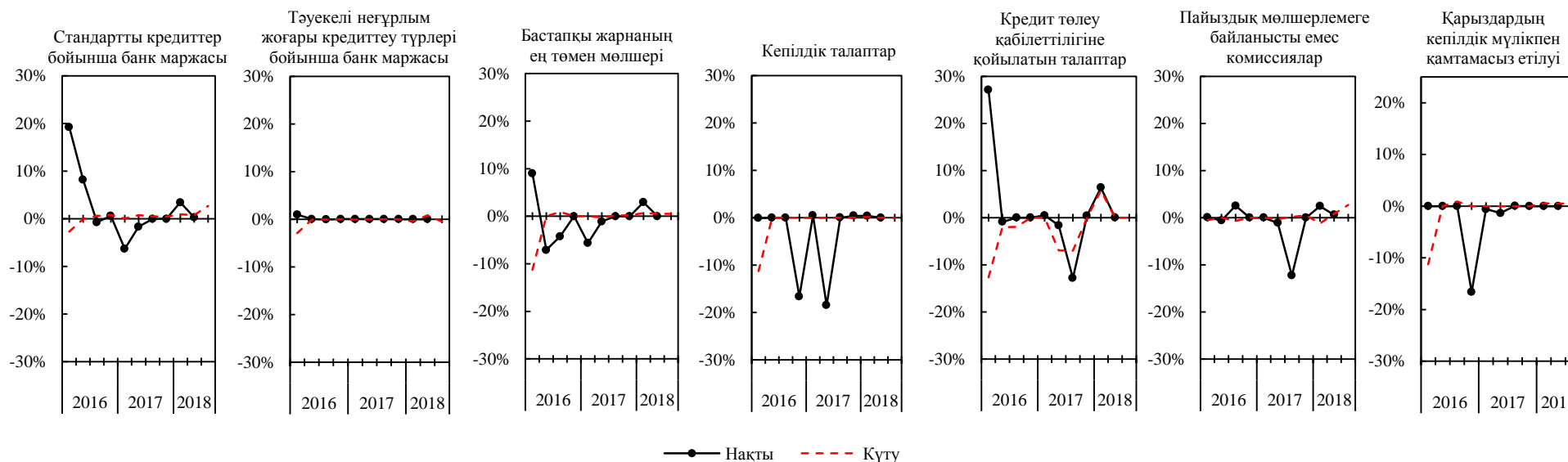
Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

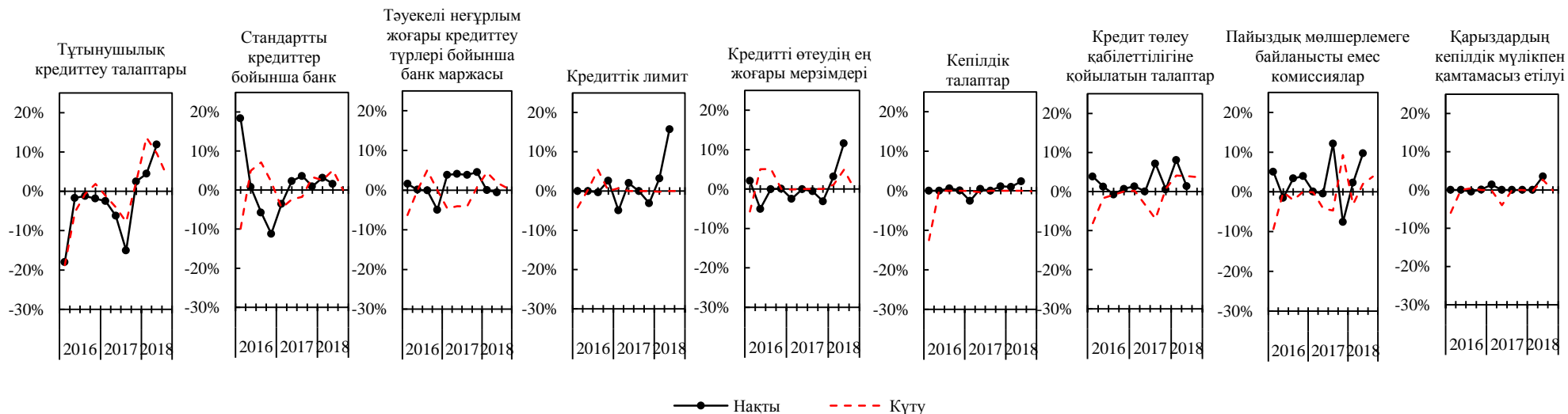

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

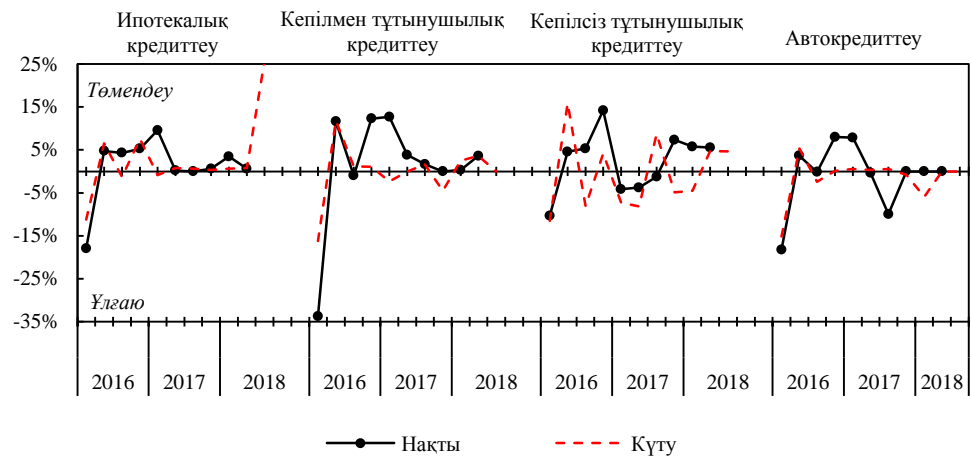
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№17 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

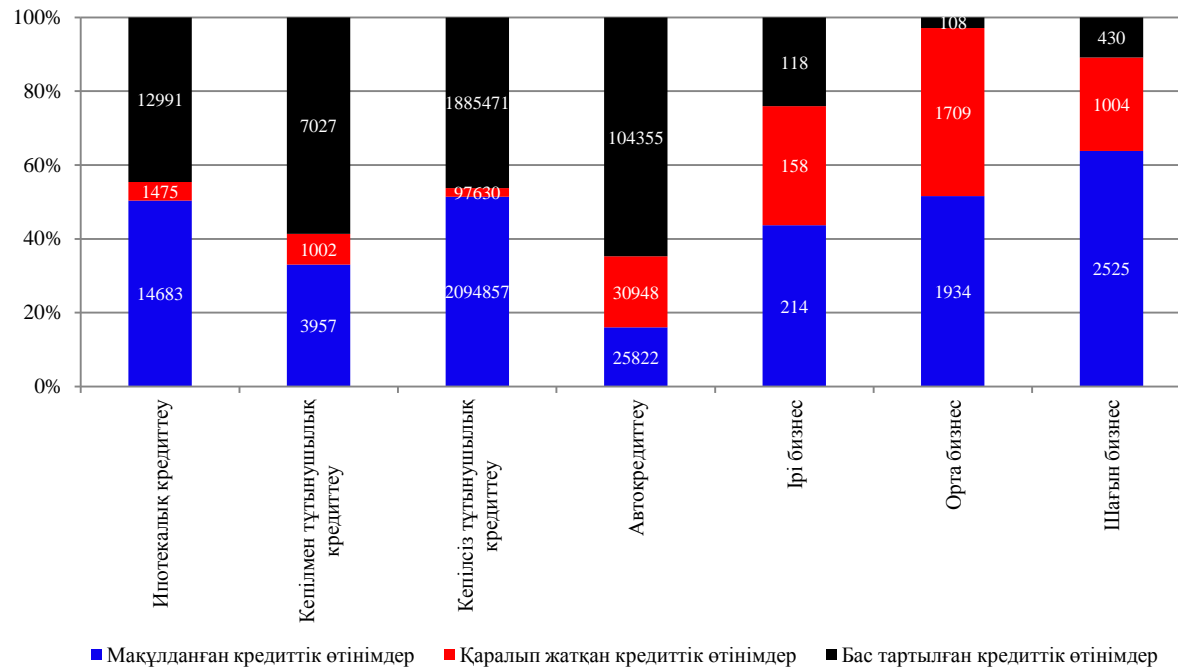
Таза пайыздық өзгеріс

(а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.

10-сурет. Кредиттік өтінімдер

- (а) №20 сұрақ: Есепті кезеңде келіп түскен кредиттік өтінімдердің санын көрсетіңіз.
 №21 сұрақ: Есепті кезеңде мақұлданған кредиттік өтінімдердің санын көрсетіңіз.
 №22 сұрақ: Есепті кезеңде қаралып жатқан кредиттік өтінімдердің санын көрсетіңіз.